

Numărul 39. Oradea-mare 29 sept. (12 octomb.) 1902. Anul XXXVIII

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Ceva despre psihologia plăcerii estetice.

S'a celit în adunarea din Bistrița a Societății pentru crearea unui fond de teatru român în 8 septembrie 1902.

(Fine.)

Și înse opera de artă nu este alt ceva decât produsul fantasiei propriie unor suflete alese și de seamă. Artistul e tocmai o ființă dotată cu o putere de fantazie și de observație mai deosebită decât oamenii de toate zilele. Pentru aceea ei își și știe formă, împinși tot de boldul de valoare, la ocazii date, lumi imaginative deosebit de frumoase și se pot simți în sfera acestor lumi atât de bine, ca și când ar fi în realitate.

Și când artistul, împins de mai mare bold de valoare, de a crea, își sensibilizează lumea aceea imaginativă, în o formă, ca să o putem înțui și simți și noi, face, ceea ce se zice: operă artistică.

În opera artistică deci se dă tocmai expresie diferitelor gânduri omenești îmboldite de dorul de valoare.

Tot cu ajutorul fantasiei apreciam și gustăm

apoi și noi arta. Opera artistică face, în mod sugestiv, de se desvêlesc și în noi, spectatorii, aceleași șiruri de idei, aceleași imagini, de care fusese la timpul seî alintat și artistul; opera artistică adică ne introduce și pe noi, oamenii de rând, în lumi imaginative frumoase ale artiștilor, unde ne aflăm bine, mulțumiți, încântați, cum în lumea reală nu ne este dat a ne simți.

Așa e și natural apoi că de la gradul puterii și de la bogăția fantasiei deșteptate, când primim impresiile operei artistice, să depindă gradul plăcerii estetice.

Simțemintele estetice sunt reale și ideale. Reale sunt cele realizate prin impresii de la lucruri frumoase reale, momente de ale lumii reale; și ideale cele deșteptate de producțiile artistice. E deosebire între aceste două feluri de simțeminte estetice. Să ne închipuim ca fiind în fața unei flori reale și a unei flori pictate. Emoțiunea deșteptată de la floarea reală va fi mai ageră, isbește mai puternic ființa noastră psihică, așa că ne-ar putea produce și tendința de a-o rupe, de a-o posedă; iară cea produsă de o floare pictată este mai lină, mai ușoară. Impre-

Emil Zola.

siile frumosului real se identifică mai ușor și în mod mai simplu, fără a privilegia desvélirea unei fantasii mai mari; impresiile produselor artistice privilegíuesc desvélirea unei fantasii mari, ca cu ajutorul ei, a iluziunii estetice, să ne inchipuim lucrul în toată ființa sa, ca în real. Pentru aceea inse plăcerea, simțită apreciând frumosul real, nu e mai mare decât apreciând frumosul artistic; din contra, în cazul din urmă plăcerea este mai mare. Aceasta din patru motive: întâiu, pentru că arta ne destăinuiește farmecul ascuns în natură, de care noi de noi nu dăm; al doilea: însuș obiectul artistic reprezintă forme și momente de ale lumii de o mai mare importanță pentru viață, decum sânt cele găsite în lumea reală; al treilea: pentru că forma, în care este exprimat frumosul estetic, este mai deosebită; și a 4-lea pentru că însuș procesul psihic, ce se desfășură la aprecierea operelor, obiectelor de artă, se făptuește în așa mod, de trebuie să se producă plăcere mare.

Noi avem voie a privi lumea reală, în multe părți ale ei, dar în multe părți ale ei tot n'avem voie a o vedea. Dar și în partea, în care avem voie să o privim, nu o putem vedea bine, clar, pentru că prea sânt lucrurile ei îngrămădite unele pe altele. Artă ni le scoate, unele câte unele și ni le arată în toată ființa lor. Se știe apoi, că nu ori ce obiect se ia a fi prelucrat ca obiect artistic. Se aleg anume momente de acelea, cari au o deosebită importanță în procesul de fermentație al vieții, cari exprimă deci viața și lumea în partea lor importantă și valoroasă. Și ca să le facă pe acestea anume mai alese și să le arate mai valoroase, vine fantasia artistului și le prelucră așa, după cum este mai minunat determinată de boldul firesc de valoare a omului — le idealizează ca să corespundă cu visul, ce-ș face omul despre lume și conținutul ei.

Cum să nu ne placă noue asemenea figurí din lume și viață, când în ele sânt înfiripate cele mai de seamă din tendințele omeneșei, stând în cel mai perfect acord cu însuș viața și condițiile ei cele mai înalte, mai cardinale.

Obiectul de artă este apoi și exprimat în o formă, care însuș încă respunde unor anumite cerințe, ce stau în legătură cu însuș viața, în o formă numită și ea: frumoasă. Și și aceasta, se știe, are o deosebită valoare la aprecierea obiectelor de artă. Ce deosebire este în a aprecia ceva artistic, ne-o spune așa de convingător un ostaș român, care luase însuș parte în luptele din 1877, pe câmpiile Bulgariei, și care cetise și poeziile lui Alecsandri, cu acele sujete. Mărturisirea aceasta s'a fost făcut lui Odobescu, care o reproduce în raportul seú, făcut asupra operilor lui Alecsandri: „Legende noue“, „Despot Vodă“ și „Ostașii noștri“. Ea sună așa: Că adevă am trăit bine pe cât am stat în giurul Plevnei, zeú, aceasta nu o poate zice nimenea. Dar ori cât de rea a fost acolo viața, nu știu de ce cu mare plăcere imi aduc aminte de ea. Me gândesc la toate nevoile, la toate neajunsurile, la toate primejdiile și adese ori mi se pare, că le ved trecend toate acestea dinaintea ochilor mei, dar drept să-ți spun, nici odată nu mi se înfățișează ele mai lămurite și mai cu plăcere, decât atunci, când cetese versurile din cârticea „Ostașii noștri“ a lui Alecsandri.“

În ce privește procesul, ce se îndeplinește la producerea simțemintelor proprii estetice, se poate

zice că și acela este de natură a contribui la potențarea plăcerii, căci plăcerea este de așa, că e cu atât mai intensivă, cu cât s'a produs însoțită de o mai mare fantasie. De aceea e și numai natural, că numai acei oameni sânt în stare a gustá deplină plăcere estetică, cari au o cultură estetică adevărată și o fire vibratoare. Însedar vei așteptá de la un nepriceput să aprecieze și să guste, cu adevărat, un tablou al unui pictor mare. Acela nu va găsi măreția lui și nu va ști face d. e. deosebire între un Rafael ori Tițian și între un pigmeu. Și sigur, nu va înțelege, că statul italian a putut evalua, când a cumpărat, în 7 iulie 1899, museul Borgheze, un tablou de al lui Titian cu 2.500.000 de lire, de și Italia, îndeosebi în timpul acesta, nu dispunea de prea mulți bani.

Simțemintele estetice, create, nici nu se pot produce decât în inimă mai înălțate, sensibile, și cultivate în privința estetică, s'a zis. În lipsa culturii și a dispoziției fireșci, omul privind opera de artă, poate, foarte ușor, ajunge să privească opera de artă prea numai cu ochii reali, în care cas, încolțindu-i simțeminte reale, eventual chiar sensuale, efectul va fi foarte departe de cel adevărat. În cazul acesta apoi arta poate influența inima omului împingându-o la fapte, să o strice ori să o și îndrepte.

Altcum arta în sine, dacă e cuprinsă în scutul cel adevărat, nu influențează moralul omului. Nu influențează moralul, pentru că simțemintele artistice produse în urma impresionării artei, a lumii imaginare, nu pot mișcă și determiná voința. În mijlocul emoțiunii estetice nu șcim înjgheba judecata chemată a îndrumá energia psihică la centrele motorice. Este deci și o imposibilitate fiziologică a se mișcă voința, când se apreciază arta, căci excitările psihice se prefirază numai prin fibrele din hemisfere și nu se transmit la centrele motorice. Artă, prin simțemintele învietoare, ce deșteaptă, influențează asupra vieții psihice întră atâta, încât o escitează, o rafinează, o lustrează și și-o împuternicește; deci o preface în o calitate mai fină, mai emoționabilă, mai mlădioasă, nu inse și mai bună. Bunătatea omului e chestie de caracter și de cultură morală, ceea ce stă sub alte influențe, sub influința dispozițiilor înăscute, a deprinderilor practice și a maximelor morale însușite. În lipsa culturii estetice, artă devenind privită prea în strinsă legătură cu realitatea, nu se apreciază pentru scopul artistic, ci pentru a aprinde inima către real. Așa apreciază oamenii neculți și copiii produsele de artă.

Pe copilul, care are puține idei și experimente, îl poți moralisá cu povești, pe omul cult nu. De aceea în instrucție și educație se și poate considerá artă ca un mijloc de moralizare.

Mai depinde apoi felul, cum înriurește artă asupra sufletului omeneș și de la faptul, că cu ce anume scop ni se arată opera de artă și că ce anume îi e dat acesteia a prezenta. De la aceste împrejurări depinde, se înțelege, și felul de apreciere ce o face sufletul, când privește artă. De bună seamă, că statua cutărui bărbat providențial, ale cărui fapte le simțim în viață, de care sântem legați, ne va mișcă inima și în sens moralisător. Aprecierea unei asemenea opere nu o vom putea îndeplini numai răzimându-ne pe temeii artistic, numai cu ajutorul sensului estetic. Deodată cu aprecierea estetică, ni se vor sugera și altfel de idei, de altă or-

dine, cari ne aduc la starea a judecă asupra faptelor persoanei reprezentate prin opera artistică. În cazul acesta ne isbese, în mod mai covârșitor, faptele bărbatului distins, decât unitatea artistică a operei. Și infiate odată astfel de judecăți, acestea da, pot mișcă și moralul din noi. Cine a intrat bună oară în biserica Stlui Pavel din Londra și mai ales în Weit Munster Abtea, ori în Galeria de portrete tot din Londra, a putut simți acest adevăr în modul cel mai convingător. Intrarea în biserică, până la locul, de unde vezi altarul, conduce printre două șiruri de monumente, tot opere artistice sculpturale de mare valoare, reprezentând figurile bărbaților celor mai bine meritați pentru neam și patrie. Englezii au făcut și în privința aceasta pe oamenii patrioți, și-au întocmit arta, cum nu se mai găsește în alt loc, la alte popoare, poate cu mai mare bogăție de artă. Ei așa au știut pune arta, din instituțiile sus amintite, în serviciul moralei și a naționalismului, încât fac, cu drept cuvânt, admirația lumii. Ce mare deosebire între felul cum te înflorează simțemintele, religioase și morale, sugerate fiind în bisericile sus-amintite și fiind d. e. în biserica St. Petru din Roma ori în domul din Milano. Și acestea trec de „cele 3 minuni“ ca bisericii. Când me cuget, cum m'am simțit eu în aceste 3 biserici, simt clar și acum, că e mare deosebirea, în privința puterii de a atinge inima, între biserica d. e. St. Pavel din Londra și între celelalte două biserici renumite. Ca strein am simțit o impresiune puternică morală, dar apoi englezii, și deosebire tineretul englez!

Asemenea momente artistice, se înțelege, sunt cualificate a educă moralicește. Cine ar susținea apoi, că cântările naționale nu influențează în mod educativ și mișcător, de și și aceste represintă doar obiectele de artă.

Desvoltarea culturii estetice în oameni e chestie de mare importanță și de interes deosebit pentru șași valoarea vieții omenești. Se știe, că simțemintele, în genere, au mare influință asupra vieții atât asupra celei psihice, cât și asupra celei fizice. Simțemintele plăcute, în genere, dau sănătate, putere și vigoare organismului și în special învioșează spiritul, îl determină să fie mai imaginativ și mai înălțat; să judece mai clar, să fie chiar mai capabil de a vrea și de a lucra. Tocmai pe baza aceasta se ridică poezii, și peste tot artiștii, peste sfera oamenilor obișnuiți. Artiștii sunt mai dornici de impresii ideale și se manifestă în viață mai vibratorii, mai însuflețiți, mai idealii, cu un cuvânt mai intelectualii, decât oamenii de rând. Ce deosebire între un asemenea individ și între unul rece, în privința adevăratei valori omenești?! Cu cât cineva e mai bine cultivat și esteticește, cu atât represintă deci mai superioară ființă. Shakespeare zice (în Neguțătorul de Venetia, act. V) „Acela ce nu are în suflet armonie, acela ce nu se mișcă de dulce melodie, născut e în astă lume spre jaf și spre tradare. Și 'n gândul lui urzește întunecoase planuri. El are sentimente mai negre ca Erebus. În el nu te încrede.“ Este interesantă apoi, din acest punct de vedere, următoarea confesiune ce o face Darwin în un loc al autobiografiei sale. „Dacă ar fi să-mi mai încep încă odată viața, mi-aș impune regula de viață, ca cel puțin odată pe săptămână să ascult musică. Perderea acestor plăceri însemnează o pierdere a fericirii, ceea ce se face în paguba mare a intelectului; dar

având în vedere slăbirea puterii emoționătoare a naturii noastre, ce sigur rezultă în urma puterii amintite, aceasta, la tot cazul, se face spre și mai mare pagubă a caracterului nostru“. Iată ce datorință mare incumbă educației în privința îngrijirii de desvoltarea simțemintelor în genere și a simțemintelor estetice în special. Unii pretind azi, ca chiar și oăile de locuit să fie, ca să se deie omului ocașiune, și cât stă în casă, a sta sub impresia simțemintelor estetice; unii mai cer, ca și în atelier să se muncească la aușul musicii, pe motivul, că așa se poate munci mai plăcut.

Dr. Iosif Blaga.

Roca di Manerba.

Îes din Roca di Manerba
 Tipete 'nflorătoare,
 Plânsul ultim care-l plânge
 Un întreg popor ce moare
 Adunat într'un castel,
 Și li-e sete și n'au apă
 Și li-e foame și n'au pâne,
 Și ca ieri a fost și astăzi
 Și ca astăzi va fi mâne —
 Va peri și bietul tiner
 Și poporu 'ntreg cu el!

A perdut viteazul rege
 Câte osti puti să stringă,
 A pus munți și ape 'n calea
 Francilor să nu-l înfrângă;
 Singur el a ridicat
 Bolovanii, 'n rând cu oștenii,
 Și-a nălțat cetăți în pripă,
 Dar furtuna de departe,
 Vuetând sosit 'ntr'o clipă
 Și-a trecut și munți și ape
 Dărmând ce-a 'ntimpinat.

De doi ani e mort viteazul
 Rege-al țerii longobarde,
 De doi ani întreaga țară
 Fumegă 'n ruini și arde,
 Și tot neamu-i risipit,
 De doi ani acum o mână
 De oșteni — vai, cei din urmă
 Dintr'un neam așa de mare —
 Adăpost sub stânci își scurmă
 Și la Roca di Manerba
 Cuib pe-o stâncă și-au zidit.

Însedar! Din Siomione
 Până la Salo se 'ntinde
 Flota Francilor pe Garda,
 Iar cu brațul drept cuprinde
 Roca oastea de pe mal.

*Nicăiri nu e scăpare,
Nici pe șesuri nici pe ape,
Dac' ar fi vulturî în aer,
Ar putea spre nori să scape,
Dar așa, li-e scris de soarte
Un sfârșit așa fatal.*

*De doi ani ei stau pe stâncă
Și așteaptă zi cu ploaie,
Ca din apa ei, s'ermanii,
Buzele să și le 'nmoaie, —
Altă ap' aici ei n'au.
Și li-e frig și dorm pe stâncă
Și li-e foame și n'au pâne
Și ca erî a fost și astăzi
Și ca astăzi va fi mâne,
Și vor sta între cer și apă
Vecinic poate precum stau.*

*Ies din Roca di Manerb
Tipete 'nflorătoare,
Plânsul ultim care-l plânge
Un întreg popor ce moare
Adunat într'un castel.
Iar când noaptea treci pe Garda,
Sus pe stâncă solitară
Veți oșteni în albe coifuri,
Stând gătiți de sus să sară
După Domnul lor în lacul
Îngrozit de ei și el.*

August, 1902.

G. Coșbuc.

Icoane din viață.

(Urmare.)

13. La București.

Jurnalele locale și înregistrase șcirea cu litere compacte despre sinuciderea Corneliiei. Asupra cauzelor acestui eveniment care pașionată publicul, toate erau de acord să afirme că un amor nenorocit a determinat-o la acest act disperat, înse nici un ziar nu era în stare să precizeze cu amănunte peripețiile dramei.

Numai eu eram în măsură să dau lămuririle necesare, dar cum aș fi făcut una ca asta — când era în joc chiar persoana mea.

Sbuciumat grozav din pricina asta, și cu sufletul în tremurare, întorcându-mă la noua locuință a Nușey, n'am putut scăpa observațiunei sale.

Mi se părea că o ved în tot locul desfigurată și că o aud răspundându-mi cu sarcasm:

— Am bcut otravă!...

În tot drumul n'am făcut decât să cumpănesc cauzele acestei nenorociri și să stabilesc partea mea de responsabilitate. Însedar, căci nu o puteam găsi.

Eu nu-i dedusem nici un motiv care să determine decepțiunea ei; nu o iubisem, nu o înșelasem.

Am vizitat-o, am stat totdeauna în rezervă față

de dânsa. Și cu toate aceste, ea s'a sinucis din cauza mea. Acest gând, care formă conclusia premiselor ce-mi formulasem, me ardea în fundul conștiinței și-mi pune pe buze blesteme în potriva destinului; dar cu blesteme și lacrimi de femeie nu se lecuiește rana sufletului. Când am ajuns acasă, tēmplesle imi svēniau, și-mi auziam în pept bătăile inimei ca tic-tacul unui ceasornic. N'aveam nici curajul să aduc această veste logodnicei mele.

Me întrebam: de ce n'am curajul să-i spui, de ce, dacă sūnt nevinovat?

— Ești așa de palid, imi zise dânsa, măsurându-mă cu privirea.

— N'am nimic, dragă; să me ierți că am întârziat din cauza multelor afaceri ce avusei în oraș și de și nu se convenia să mai vin pe o așa vreme, totuș, m'am gândit să nu fac mai reu, dacă n'aș fi venit de loc.

— Și acum de ce nu treci înăuntru? Ce gând ai? Nu cumva te gândești să plecî iar?

— Ce gând? Cel mai nimerit din toate: să te îmbrățișez, și să me retrag pentru a te revedea pe mâne.

Purtarea mea i s'a părut ciudată de tot logodnicei mele. De unde să-și poată închipui că ce chin me consumă pe mine. Ea m'așteptase cu masa negreșit, dar cui i ardea de mâncare în momentele acelea de pustiire sufletească?

— Să mânânci mai întēiu și apoi să vorbești de retragere; ora e numai 10; ai timp, nu ești în casă străină.

— O, nu, dragă, n'aș vrea să abuzez de bunătatea voastră.

— Nu se poate, vino de mânâncă; ce vrei să me mânănești?

M'am supus, căci n'aveam încotro, de și-mi era aminte să me 'ntēlesc cu amicul Lucescu căruia aveam nevoie să-i destăinuiesc totul și să aflu părerea lui în privința asta.

Nușy trecu în bucătărie să-mi servească masa.

În acel moment, când me credeam că sūnt singur, spre a reflecta mai bine asupra împregiurărilor, iată că ved intrând pe ușe pe Lucescu, palid și el la față și foarte agitat.

— În sfârșit, te-am găsit!

— Da ce s'a întēplat, Luceseule?

— Este adevărat ce am cetit în ziare?

— Cum? Ce ai cetit în ziare, întrebaî eu sărind în sus.

— Că Cornelia s'a sinucis...

— A... da, așa este din nenorocire... Și ce scriî ziarele... ai vreunul la tine?

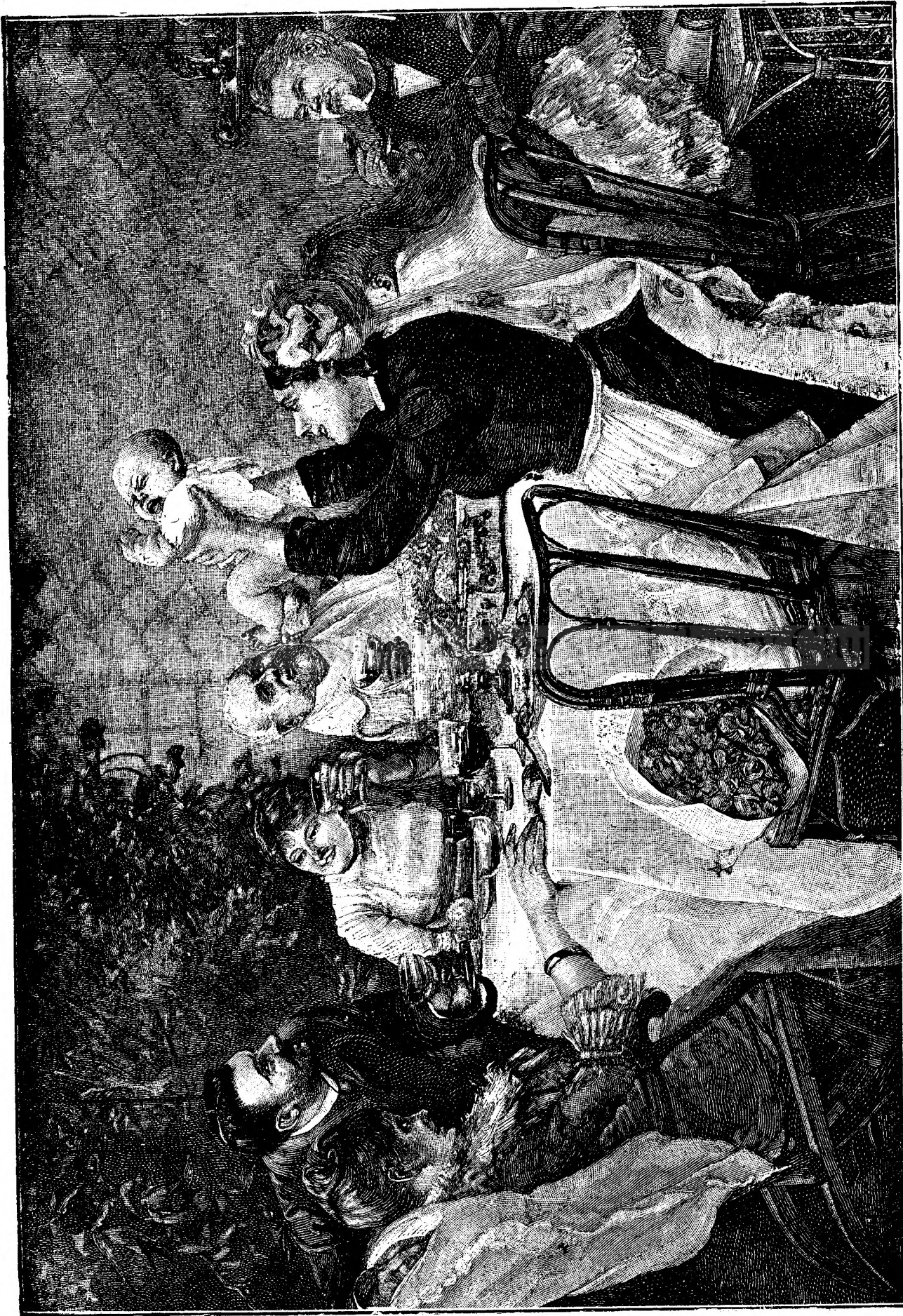
Lucescu imi presintă toate ziarele. Eu mi-aruncaî căutătura lacomă de asupra literelor compacte, unde se vorbiă de sinuciderea Corneliiei, dar m'am liniștit îndată ce m'am convins că nu vorbiat de cauza care implică și persoana mea, bine 'nțeleș.

Față cu situațiunea mea delicată, me gândii că e nemerit lucru să afie Nușy trista veste din gura lui Lucescu.

— Va să zică: îți sūnt cunoscute împregiurările?

— Să fie blestemate, amicul meu... A... ce dureros și ce amar e! Ne nașcem din păcate; păcatul ne pașce și sfârșim păcătoși...

La vorba asta intră Nușy. Surprinderea ei de a vedea pe Lucescu pe vremea asta nu-i fu mică.

Prima zi de naștere.

Dar cum Lucescu voiá să-și motiveze visita, zise:

— Ve mirá că me vedeți așa târziu în casa dvoastre în căutarea amicului? Cred inse că ve închipuiți motivul.

— De loc, dle Lucescu.

— Cornelia!

— Ce e cu dânsa?

— Cum, nu știți încă?

— Nu știu nimic...

— Ce fel, nu i-ai spus că s'a sinucis?

— S'a sinucis! Cine, Cornelia?...

Și Nușy înmărmurită me esamină cu băgare de seamă.

— Știeai că... și mi-ai tănuit... Când și pentru ce s'a sinucis? Cum e cu puțință?... Ce nenorocire, Dzeule!

Lucescu dete din umeri ca și cum ar fi vrut să ne dea să înțelegem că el e cu deseversire străin de cauză. Și întrebările Nușey, care păreau niște explozibile, fiindu-mi adresate direct sub formă de acuzare, trebuia să răspund;

— Tocmai ce-i spuneam amicului: ne nașcem pécătoși și sfêrșim în pécate.

Nușy privi așurită la mine. Cuvintele equivoce cari-mi scăpaș din gură, imi deteau atitudinea unui vinovat, care ar vrea să spue adevêrul și nu poate.

— Cum vorbești așa, reluă dânsa.

— Fără voia noastră, fără să ne gândim că facem reu cuiva, fiind că ne nașcem din pécate, căușăm altora reu cu o privire, cu un tremur de gene; da, sântem criminali de cum ne nașcem până ne afundăm în groapă...

— Dar ce reu ai făcut tu cuiva, să vorbești așa? Numai un vinovat de ceva e 'n stare să cugete și să simtă astfel.

— Del! știu și eu săracul de n'oiu fi vinovat...

— Vinovat! Așa dar Cornelia s'a sinucis din cauza ta, țipă sêrmana Nușy înfiorată de groază.

— Da, dragă fată; iată înțelesul vorbelor mele și acum fiind că știți...

— O... nu știeam, nenorocita, că între tine și dânsa mai există un amor!...

Și se gândi cu ochii lăcrimători: dacă voiu fi întreținut vre-o corespondență secretă cu dânsa și dacă nu voiu fi iubit-o și eu.

În acel moment i-am părut un criminal ordinar, care își bătea joc de amorul ei curat, de aceea înclêștând mâinile într'ale mele, grâi cu hotărîre:

— Te conjur 'naintea lui Dzeu și a amicului nostru Lucescu, să-mi mărturisești adevêrul; tu ai iubit-o?

— Eu n'am iubit și nu iubesc decât pe una pe care am ales-o; dar... ce folos că pentru a-mi izbândi visul, destinul a hotărît să trec lângă Cornelia...

Convinsă că sânt statornic iubirei sale, respiră cu ușurință și ștergându-și o lacrimă care i alunecase pe obrazi, șopti:

— Îți mulțumesc — atâta voiam să știu.

— Curios imi pare frate, reluă Lucescu, dacă Cornelia și-a ridicat zilele, cum poți să-ți ieși rêsponsabilitatea, pentru Dzeu! E o slăbiciune — care nu ți se iartă, să-ți atribui o umbră de vină. Înțeleg impresiabilitatea ta, dar să te cređi vinovat pentru că altuia nu i-a mai plăcut să trăiască, asta nu-mi poate intra în cap.

Me dojeniră amêndoi, iar eu drept ori ce respuns le spuneam: trebuie să plec departe, să uit ce s'a întâmplat, me înțelegeți voi?

— Vom plecă, nici vorbă, dragă, inse trebuie să depărtezi gândurile acestea cari m'aș cutremurat.

Intr'adevêr, impregiurarea aceasta neașteptată me făcu să iau o hotărîre chiar în ziua următoare, în urma înțelegerei ce o avusei cu mama Nușey. Eră vorbă de căsătoria noastră care trebuia grăbită în vederea mutării noastre în București.

Ca și logodna, asemenea și celebrarea cununiei am sevêrșit-o fără sgomot tot în prezența acelor persoane. Îndeplinirea formalităților mi-au cauzat o mică întârziere, dar s'a făcut și asta.

Și-am plecat la București, în scop de a me înscrie la facultate. În capitală me instalaș cu familia în strada Popa-Chițu nr. 10. Întrasem în serviciul ministerului de interne și tot în acest timp mi se încredințase direcția „Revistei Poporului“.

Colonia Macedo-română, care imi știea doar de nume, auđind că m'am stabilit în capitală, a convocat adunarea generală a Societății de cultură Macedo-română, și într'una din zilele lui septembrie m'a ales membru în consiliul de 35 și secretar al acestei Societăți.

(Va urmá.)

Petru Vulean.

Datinii și credințe populare românești.*

— Din comitatul Hunedoara. —

Taine fetești.

Fetele mari, visând la măritiș, cearcă cu neastêm-pêr să pêtundă cu ani înainte în tainile viitorului, căutând dornice chipul băețelului lor ursit. — Și ca să-și potolească aceasta pornire firească naturii lor, ele nu scapă din vedere nici un farmec, nici un vrăj, despre care au auđit că-i cu putere...

„Marț sara își-că (zice-că) să se ducă fata în grăd'ină la un prun și să mi-l scuture d'in rêsputeri (cât poate) și să zică: Doamne aglută!

Nu scatur prunu,

Că scatur pè 'nebunu;

N'ebunu să meargă să scuture part'ea me (a).

D'o fi în astă țară,

Să mi-l aducă pè sară

D'o fi într'altă țară,

Să mi-l aducă pè mân'e sară“.

D'e as'i 'ncolo lasă că isprăveșt'e n'ebunu, a-d'ecă duchu(l) n'ecurat!¹

Fetele mai inimoase, cari șed aproape de vale aleg o „Marț sara“ când nu umblă pu de om pe uliță. Fac foc bun în sobă, și scot un „șiodoloi“ (urci-or spart la torti) ascuns din bunăvreme ca să nu-l știe nime. Îl leagă de gât cu o ață resucită și des-

* Semne grafice pentru citate:

d' se pronunță „gy“ (ung. înmuiat.)

t' „ts“ (ung.)

s' „c“ (i, e) ardelenesc.

n' „ny“ ung.

¹ Solomica Haiduc, femeie în etate.

brăcate de tot fug în vale cu „șiodoloiu“ ținându-l de ață cu dinții. Aci îl umplu de apă cu gura și-l pun la foc să fierbă. — Când apa „îndăluie“ (în-cepe) să fiarbă, ating s'iodoloiu“ cu „vătraiu“ (vă-trar) și zie de trei ori:

— „Nu t'e ating cu vătraiu, s'i t'e ating să-m răspunzi vorba“. — Atunci, îl pot întrebă tot ce vreați ele (voiesc) despre numele, statura, frumseța și chiar și despre starea mirelui lor, că „șiodoloiu“ le răspunde cu glas de om.¹

Unele în noaptea de „Sân-Văsiu“ pun pe „ploată“ (cuptor) ori pe vatra sobii inferbintate — două fire de păr, smulse din peria de văruiț, și le botează: „ăsta mi-s io, hălalalt (celalalt) i drăguțu meu cutare“. — Dacă firele pârându-se se apropie cu capetii de olaltă, atunci e semn că N. are gând s'o iae, iar dacă se „incovăe“ (incovoie) în părți contrari, atunci fata știe să nu-i mai tragă nădejdea.²

Tot în noaptea de „Sân-Văsiu“, se duc unele fete la un gard oarecare și cu ochii legați, ori căutând în altă parte, pun mâna pe unul dintre pari și zie în gând: „Asta i al zes'ilea“. De la acest par pornesc apoi ori în sus ori în jos, numărând pari gardului „d'e-a întorsu (îndărăt)“ până ce ajung să numere „unu“. Acum numai, își desfac ochii să vadă de ce fel de bărbătel vor avea parte. — Sunt voioase c'ele ce numărând „unu“ țin în mână un par înalt, oblu și frumos; și se tulbură cele cu par mic, strîmb și urît.³

Sunt unele fete istețe și mai viclene ca vulpea, care mi-l amestecă și pe popa făr' de șireea lui în farmecile lor. — Se pun anume șiretele și în ajunul Bobotezii, când simțesc că se apropie popa cu crucea, își pun mărgelile de la grumaz (gât) jos lângă pragul ușii de la casă, să treacă părintele peste ele când intră la ei cu crucea. Din colacul ce-l dau popii, mușcă fata un dărăbuț, iar când popa îi întinde crucea s'o sărute, ea pe furiș smulge un firicel de busuțoc din mățăuzul lui sfânt. Când se culcă, pune mărgelile, firul de busuțoc și mușcătura de colac sub perină. Așa, noaptea „visează fata cu par'tea iei“.⁴

Zile primejdioase.

Evlavios și superstițios de la fire, Românul de la țară nu se îndestulește cu serbătorile legate, pe cari să le cinstească pe deplin, ei își are crestăte în răvaș un șir întreg de alte zile, cari trebuie ținute ca moștenire de la strămoși.

Celor ce necinstesc zilele acele sfinte „adese ori li se arată“.

Li se arată muerilor că nu-i bine să lucreze marța și vineri seara, de la apusul soarelui; de aceea, cât ce s'a ascuns soarele după deal, ele nu țiar luă furca, mătura ori alt lucru în mână pentru lumea 'ntreagă. Ele știu că cutare muere „s'o betegit“ c'o lucrat marț seara, alta a căpătat boală de ochi pentru că o lucrat vineri seara... și ce dovedii îți mai trebuiesc!?

Cine n'a audit de „ziua Ursului“, pe care o țin mai cu seamă Românii de la munte și de la

păduri, ca să le păzească Dumnezeu oile și toate vietele de fiare sălbatice?

Mai interesante sunt următoarele trei zile de primejdie, ce le voi aminti mai jos.

Este o serbătoare curat muerescă ce se ține miercuria din mijlocul postului de Paști, cunoscută în cerc mai mare de Români hunedoreni sub numirea de „Mezele-Păresele“. În această zi femeile se abțin de la ori ce lucru curat mueresc cum e: torsul, „gipănatul“ (fac gheme), țesutul, cusutul ș. a. temându-se, că dacă lucrează își pierd sporul de pe anul întreg, căci tot lucrul lor va fi: „tri năint'e; tri năpoi“ adică „tri fire coși; tri d'escosi“.

Spunea Rosalia lui Marc Moise din Vețel „că la Bret'elin o nărozit o muere numai pentru că o lucrat în ziua d'e Mezele-Păresele. S'or pomen'it numa ves'iniu cu ea că-m măsură drumu(l) d'e sus până g'ios torcân(d) și bombân'ind d'in gură: „Tri năint'e; tri năpoi, Mezele-Păresele“. — Așa-i potea (năcaz) — băsam-că (bagsamă) la un'ele li s'arată“.

În 8 cuptor st. v. țeranul nu-ți lucrează, că-i serbătoarea lui „Precup“ adică mucenicul Procopie și tot pe atunci vin vijeliile cele mari și bate peatra (ghiața) pe țarina încărcată de rod.

„Știe Dumn'ezeu sfintu când și s'e felî d'e primejd'ii trimite pe capu nost... da noi „Precupu“ îl țin'em, că cu iel n'e-am pomen'it“ așa zice Marc Moise povestindu-mi cum o păți odată un biet unguraș — „d'regătoru grofului d'i la Mint'ia (Mint'ia-mureșană)“ care a dus pe datorășii români în câmp cu sila să-i lucreze. „Numa s'e-m lua în taină (batjocură, ris) pe Sfintu Precup, cân s'e trezi ca d'in sânin c'o vijelie. Ven'iră nori negrii, bubuiă și fulgeră c'eriu ca 'n bătae! Rumâni noș'ti numa s'e-și făs'eatu la crus'i și zis'eatu la „Doamne apăra-n'e“, da ungurașu îngăben'i ca s'eara. Las' că nu ș-o făcut a bună, d'e ahaia (ceea) Precup hăl hulit îi făcu par că și serum clăile d'e fân s'e le-or făcut Rumâni noș'ti în ziua ahaia!“

În 17 cuptor st. v. Românul ține pe „Mărina-măș'inica“ (Mucenica-Marina), care „d'e noauă ori s'o măs'inat pe moară pentru noi.“

Spune creșt'ina de pe vale, că „fie lertată Cuculeasa hai bătrînă (din Vețel), o copt mălai în țest în prazn'icu ăsta, și i-s'a arătat. Că dragu meu ș-a lu Dumn'ezeu, cân o tăiet cu cuțitu în mălai, iacă o dungă d'e singe pe urma cuțitului! S'o luat d'o groază biata muere. Luă mălaiu în poală și curse iut'e la popa să il are'te. Părint'ele, — noi nu l-am apucat — o sfăd'it-o reu pentru că o n'es'instit ziua „Mărin'ii-măș'inica. I-o poruns'it să țipe (arunce) mintunaș (îndată) mălaiu pe Murăș și să nu mai cut'eză să mai prindă s'eva în mână în ziua ahaia, c'o afuriseș'te“.

Emil V. Degan.

Politica e ca o baltă turbure în care nu se poate limpedi nici oglinda cerului. **

Betrânețea incununată de înțelepciune este cel mai frumos epilog al vieții. **

Devotamentul omoară amorul și-l schimbă în prietenie.

Georges Sand.

¹ Solomica Haiduc.

² Solomica Haiduc.

³ Solomica Haiduc.

⁴ Solomica Haiduc.

⁵ S'a bolnăvit.

SALON.

A n o n i m e l e.

E ciudat și prea răspândit obiceiul la noi de a se trimite scrisori anonime. Se logodește cineva, hop! anonimele încep să curgă.

Un tânăr stăruitor, vădând că toată curtea lui e fără succes, caută să se răsbune. Începe o serie de anonime care sunt trimise bărbatului respectivei.

La început, dacă bărbatul e inteligent, râde, apoi se supără și la urmă devine bănuitor. Bine înțeles, că ultimele două faze prin care trece și le manifestă prin scene destul de penibile pentru biata femeie cu totul nevinovată.

Dacă anonimele sunt adresate unui găgăuță, acesta face teribile scene de gelosie și nu de puțin ori o căsnicie de ani de zile se desface, dacă nu a- nume din cauza anonimelor, cel puțin aceste au contribuit.

Aud une-ori pe câte cineva zicând: „Hai să ne facem un haz. Să trimitem cutăruia o scrisoare anonimă“. Poate să fie o glumă inofensivă în unele cazuri, dar din păcate foarte adese ori devine pentru cel ce le primește o cauză de durere.

O prietenă a mea, femeie destul de onorabilă și cu bun simț, e rugată într-o seară de o prietenă a ei, orfană, să o acompanieze pe ea și logodnicul ei la teatru. Bărbatul prietenei mele fiind ocupat, își cere scuze că nu poate merge și el și ea se duce cu domnișoara și logodnicul acesteia. Lucrul eră, cred, cât se poate de permis.

A doua zi înse, bărbatul doamnei primește o cartă poștală iscălită: un amic, în care acest amic denunță bărbatului că nevasta lui a fost vădută noaptea trecută pe la ora 10^{1/2} *singură* la teatru. Apoi *amicul* sfătuiește pe bărbat să nu mai plece seara la club, pentru ca nevasta lui să nu profite de această ocazie și să o șteargă singură unde-i place.

Ve puteți închipui durerea bietei femei când s'a vădută astfel acuzată.

Dacă persoanele care scriu anonime și-ar da seama la ce desastroz ar putea da une ori o scrisoare anonimă poate că nu ar scrie-o. Spun aceasta pentru acele persoane care scriu aceste scrisori fără a-și da seama pentru ce o fac. Nu toți înse fac astfel. Sunt unii care scriu anonimele tocmai pentru a face reu. Cred că cunoașteți destule calitative pentru astfel de oameni ca să nu mai fie nevoie a-i numi eu.

Câte vieți sdrobite une-ori pentru câteva rânduri scrise de multe ori sau în cea mai mare parte cu teribile greșeli ortografice și pe o hârtă murdară!

Ori cine primește o anonimă, ar trebui să se gândească bine că importanța pe care o dă acesteia, nu e decât înjosoare pentru el însuși și să arunce cu scârbă rândurile unui laș, care nu a avut curajul să spue în față, ceea ce caută să facă, ascundându-se sub iscălitura de: amic, bine-voitor, etc.

Lia Măgură.

De la adunarea din Bistrița.

Din toasturile de la banchet.

Iosif Vulcan.

Domnilor și doamnelor,

Poporul român are în viața sa publică trei calități marcante: iubirea de neam, dragostea țării și devotamentul pentru tron.

Iubirea sa de neam este atât de mare, că nu-i putere 'n lume s'o slăbească; dragostea țării este atât de ferbinte, că nici miserii nici persecuțiunii nu-l pot face să apuce calea pribegirii; iar devotamentul său pentru tron este atât de puternic, că acela nici odată nu s'a clătinat.

În aceasta zi când iubirea noastră de neam și de țară are o serbătoare culturală, bucuria ce o simțim ne împune să manifestăm și a treia calitate a poporului nostru, devotamentul său pentru tron.

Împlinesc dar o datorie rugându-se să ridicăm primul pahar pentru bunul nostru Monarch care totdeauna ne-a ocrotit și care nici odată nu poate să uite fidelitatea poporului român.

Majestatea Sa împăratul și regele nostru apostolic Francisc Iosif I la mulți ani să trăiască!

Emanuil Ungurianu.

Stimatelor doamne și stimați domni!

Când auzi acum de la domnul vicar Deac în toastul său ținut în onoarea comitetului Societății pentru fond de teatru român, că poporul român e sărac, m'a cuprins o intristare, dar relevând domnul vicar în decursul toastului său, că poporul român totuș progresează, permiteți-mi la cuvântul „progresul poporului nostru“ să zic și eu vro câteva cuvinte.

Trei factori sunt, cari asigură trăinicia și viitorul unui popor; acești trei factori sunt: cultura, morala și averea; când lucrăm pentru progresul poporului nostru, acești trei factori să-i punem la inimă, să-l sfătuim, ca acești trei factori să-i țină înaintea ochilor, să-i cultive.

Cultura deșteaptă și luminează poporul, îl pune în stare de a pricepe greutățile vieții, îl întărește în lupta de existență, îl face apt de a cugeta el pentru sine, de a-și pricepe și apără singur interesele sale.

Morala e pedestalul, pe care se rădică și stă neclătită trăinicia unui popor; un popor moral se înmulțește și cucerește, ocupă teren; un popor demoralizat, cu defecte morale și sociale, se împuținește, perde teren, merge cu pași siguri spre perire.

Averea — sau cu alte cuvinte munca adunată și păstrată — face pe un popor independent, îl scoate din sfera de putere și influință a factorilor străini, îl face stăpân pe voia și pe soarta sa; — poporul sărac e neputincios, pe cel fără putere toată lumea îl dă la o parte.

Doresc, ca cultura, morala și averea, — aceasta trinitate să fie lumina conducătoare a poporului nostru.

Va întrebă cineva, că cum stau acești trei factori în legătură cu scopul Societății pentru fond de teatru român? Da, cultivarea acestor trei factori stau în strinsă legătură cu scopul Societății noastre, pentru că Societatea noastră are de scop cultura poporului nostru.

Dar cine ne-a făcut nouă posibilă ținerea adunării generale aici în Bistrița? Cine ne-a pus în poziție de a ne aduna și lucră aici pentru promovarea culturii și moralei poporului nostru? nime altul decât comitetul aranjator din Bistrița! membrii acestui comitet, în frunte cu demnul lui președinte protopopul Domide, a jertfit osteneală, a făcut posibil succesul acestei adunări generale; deci în numele comitetului Societății pentru fond de teatru român exprim mulțămintă și rădic pocalul în sănătatea comitetului aranjator și a președintelui, a domnului protopop Domide.

DI dr. G. Tripou.

Ilustre dle president!
On. comitet!
Onorată Societate!

Viața unui om și a unei societăți se poate, între altele, asemăna bine și cu o carte, ale cărei pagini sunt zilele vieții noastre. Aș fi fericit dacă aș fi un bun scriitor, sau un bun pictor, ca ziua de azi și de mâne să o pot descrie frumos, ca să pot redă fidel icoana acestor zile și să pot intrupa, înscrie în cartea vieții noastre lucrările și amintirile acestor zile rare.

Dar ce să șcim noi înscrie în aceasta carte a noastră, pentru ziua de azi și de mâne?!

Drept răspuns îmi vin în minte cuvintele apostolului Pavel îndreptate către primii creștini: „Voi sânteti biserica vie a lui Dumnezeu!“ „Buni saui rei, bogați saui săraci, învățați saui neînvețați, așa cum sânteti, — voi sânteti biserica vie a lui Dzeu.“

Maî tot cu aceste cuvinte, maî tot cu acest înțeles ne spune inscripția flamurei culturale ce fâlfăe cu mulțumire aci în aceasta sală, de-asupra acestei frumoase și imposante Societăți: Voi sânteti factorii, sprijinatorii și oștenii chemați ai culturii române! Voi toți, căți sânteti aci, și toți ceialalți, cari de-acasă și din depărtări sunt sufleteșce cu voi!“

Noi Bistrițenii, aducem mulțumita noastră, tuturor acelora, cari din depărtări mari și mică, și cari cu toții au contribuit cu jertfa lor și cu inima lor, la cuprinsul superior și bogat, ce putem înscrie în cartea vieții noastre pe ziua de azi și de mâne!

Trăiască oaspeții Bistrițenilor, la mulți ani.

Z o l a.

— La portretul din nr. acesta. —

Marea pierdere ce a îndurat literatura franceză prin moartea lui Zola, se resimte în toată lumea civilizată. Cap al școalei naturaliste, el a avut mulți adversari, a fost strașnic combătut, — dar nu s'a găsit nimeni, care să nu-i fi recunoscut ingeniul. Direcțiunea activității sale literare a stârnit repulsiune în multe cercuri, din cauza aceasta n'a reușit să fie ales membru al Academiei franceze; dar talentul se u fost pretotindenii admirat. Iată cuvântul pentru care venim și noi să închinăm memoriei sale câteva rânduri pe aceste pagini.

Emil Zola, născut la Paris, la 2 aprilie 1840, este fiul unui inginer italian, François Zola. Ultimele sale studii și le-a făcut la Paris, la liceul Saint-Louis. A început prin a colabora la diferite ziare, dar cu toată activitatea sa ca ziarist, Zola se făc u cunoscut maî ales ca romancier. După ce publică

câteva volume, dintre cari o parte fure bine primite de critică, ca: Contes a Ninon, La confession de Claude, Therese Raquin, Madeleine Ferat, simțindu-se destul de forte spre a păși pe calea marilor maestri, încep u publicarea celebrei serii de romane: Les Rougon — Macqart. Timp de zece ani publică, rând pe rând, zece volume. În a doua perioadă publică: Germinal, la Terre, le Docteur Pascal, etc.

Zola a tentat și scena, inse pe acest teren n'a prea reușit; totuș nu se descurajă și însărcinat cu foiletonul dramatic din ziarele „Bien public“ și „le Voltaire“, găsi ocasiunea de a-ș desvoltă programul se u, esaminând operele cari se produceau pe scenă.

De câteva ori își puse candidatura la Academie, fără inse a reuși să fie primit în sinul nemuritorilor.

La sfârșitul anului 1897, achitarea lui Eszterházy, de consiliul de resboiu, decide pe Zola să între în acțiune în nenorocita afacere Dreyfus și publică atunci în „Aurore“ faimoasa sa scrisoare, „J'accuse“ adresată dluu Felix Faure, pe atunci președintele republicei franceze. Prin această scrisoare marele romancier aducea acuzări atât de grave la adresa unor oficeri superiori, că guvernul francez se ved u nevoit a-l da în judecată, de altminteri după însaș cererea lui Zola. Procesul av u un răsnet în toată lumea și rezultatul fu: Zola condamnat la un an închisoare și 3000 lei amendă. El părăsi Franța, și când se întoarce, nu fu decât ca să dovedească din nou vigurosia talentului se u, prin întreprinderea unei noi serii de romane: Le quatres Evangils (Cele patru Evanghelii) dintre cari până acum au apărut trei volume. Ultimul se anunță a avea titlul „Verité“, în care avea să fie redată o mare parte din istoricul afacerii Dreyfus.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

De la Teatrul Național din București. În actuala stagiune teatrală „Programul Teatrului Național“ va fi cu deseversire reformat. În acest scop direcțiunea a luat măsuri ca programul să fie foarte elegant și să cuprindă resumatele complete ale pieselor ce se vor jucă. Cuvertura va fi lucrată în mod artistic de către un pictor reputat. Totodată, pentru înlesnirea publicului, direcțiunea a luat dispozițiuni ca programul să fie pus în vândare la chioșcurile de jurnale începând de la orele 12 din ziua reprezentației. Prețul unui program va fi 25 bani.

La Teatrul Național din Iași stagiunea va începe la 12/25 octombrie. Se va reprezenta „Mesa-lina“ cu dsoara Agata Bârsescu.

Serată declamatorică-teatrală în Alba-Iulia. Reuniunea meseriașilor și economilor din Alba-Iulia va da duminică în 12 octombrie o serată declamatorică-teatrală în sala cea mare din otelul „Europa“. Programa: „La icoană“ de Al. Vlahuța, declamată de dsoara Letiția Pleșa; „Treî doctori“ comedie într'un act, localisată de dna Virginia Vlaicu, jucată de dsoarele Letiția Pleșa, Elena Pleșa, Elvira Ienășel și de dnii Augustin Butariu, Traian Novac, Basiliu Balinț, Remus Balomiri și Augustin Pleșa; „Pașa Hasan“ de G. Coșbuc, declam. de dl Remus Balomiri; „Cinel-Cinel“ comedie într'un act de V. Alecsandri, jucată de dsoarele Silvia Ienășel, Elvira Ienășel, Elena Pleșa și de dnii Silvestru Oprean, Traian Novac; „Prima rochie lungă“ monolog de Iosif

Vulcan, predat de dsoara Silvia Ienășel. După teatru dans.

Serbătorirea dlui I. Vidu. Cu ocasiunea concertului dat în Recița-montană, la 28 septembrie, sub conducerea dlui Iosif Velcean, s'a făcut dlui I. Vidu, care asemenea eră de față, ovațiuni bine meritate. După concert, în care s'a cântat cele mai frumoase compoziții ale sale, a fost chemat pe scenă. Aici dl Velcean i-a adresat o cuvântare entusiastă, făcându-i elogiul acoperite de aplauze de întregul public. Apoi i-a predat o cunună de lauri în mijlocul entusiasmului general. Serbătoritul a mulțumit foarte emoționat.

Dna Vladaia la Abrud. Dumineca trecută dna Irena de Vladaia a dat concert în Abrud, cu concursul dsoarei Marioara Nicola și al dlui Grigore Savu. Concertul s'a dat în sala otelului „Detunata“.

Corul din Caransebeș la Turnu-Severin. Reuniunea română de cântări din Caransebeș a înnapoiat la 8/21 septembrie societății corale „Doina“ din Turnu-Severin visita ce aceasta i-a făcut în primăvara trecută. Începând din momentul sosirii și tot timpul cât a petrecut la Turnu-Severin, Reuniunea din Caransebeș a fost impresorată de cea mai caldă ospitalitate. A dat împreună cu corul „Doina“ și cu corurile „Frohsinn“ și „Iugovici“ și un concert în grădina publică, la care a asistat lume imensă. Corul din Caransebeș s'a distins în „Resunetul din Crișana“ de Vidu. Dsoara Stoicovici, o soprană mișcătoare și sigură de vocea sa, a fost mult aplaudată; asemenea și dl Velcu, președintele reuniunii, care are o prea frumoasă voce de bariton, în solo din Andalusă de Vidu și fermecătorul tenor Ilie Român în solo din „Resunetul Ardealului“ de Vidu. Dl Paulian, conducătorul „Doinei“ a oferit din partea acestora o frumoasă liră, în mărime de 1½ metru, lucrată în pansele și miozotis, iar cele trei coarde din trandafir, fiecare coardă având o culoare și reprezentând toate tricolorul român. Predarea lirei în mâinile dlui Velcu, a însoțit-o dl Paulian de o cuvântare asupra rolului muzicii, aducând elogiul domnișoarelor din corul de la Caransebeș și exprimându-și regretul, că în România sexul frumos nu apreciază muzica. Dl Velcu, adânc emoționat, a mulțumit Severinenilor pentru marea primire ce s'a făcut Reuniunii. Șirul festivităților s'a încheiat prin un bal strălucit.

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Promoțiuni. Dni *Nestor Porumb* din Bihor, *Iulian Pop*, și *Ilariu Hoandrea* au fost promovați la universitatea din Cluș doctori în științele de drept. — Dl *Irimie Tătar* a fost promovat la universitatea din Viena doctor în medicina universală.

Profesori noi. Dl *Vasile Stan* a fost ales de consistoriul din Sibiu profesor în seminariul Andreian. — Dl *Alexandru Pteancu*, profesor în Beins, a făcut la universitatea din Cluș examen de profesor din limba română, latină și greacă.

Masa studenților universitari români din Cluș, înființată de institutul „Economul“, s'a deschis în 1 octombrie n. Deschiderea s'a făcut printr'un frumos discurs rostit de dl dr. Aurel Isac, președintele institutului de credit și economii „Economul“, la care

a răspuns unul din tinerii cari primesc prânz gratuit. Numerul acestora de ocamdată e 6. După încheierea festivității, s'a aflat vestea îmbucurătoare, că și dl Stefan Havași, mare proprietar, membru în direcțiunea institutului „Economul“, a creat un loc gratuit la aceasta masă.

Stipendii în archidieceasa Blașului. Aflăm din „Unirea“, că consistoriul arhiepiscopesc din Blaș a împărțit în ședința sa din 20 septembrie următoarele stipendii din fondurile archidiecesei, administrate acasă: din fundațiunea Șuluț 25 stipendii 8160 coroane, din fundat. Papfalvi 1 de 240 cor., din fund. Tordai 1 de 200 cor., din f. Dănuț 5 în sumă de 3000 cor.; din f. Baldi 4 cu totul 640 cor.; Negruț 3, 400; Bota 1, 120; Vancea, 9, 1980; Tarța, 1, 140; Liviu Pop, 2, 270; Micu, 2, 360; Cipariu, 5, 600; br. Urs, 10, 2000; I. Vlassa, 1, 340; Filip, 3, 600; Alutan, 11, 1120; Chirilă, 5, 500; Cutean, 1, 34; Cerc. Orăștia, 1, 80. Total la 91 studenți coroane 20.784. Din fundațiunile administrate la stat s'a votat: din f. Romonțan: 26 stip. în valoare de cor. 6620; Bobb, 5, 600; Maior, 1, 120; Vajda, 4, 560; Klein, 2, 600. Total la 38 studenți 8500. Afară de acestea consistoriul în conțelegere cu ordinariatul din Alba-Iulia, a împărțit din f. Hirsch 3 stipendii în valoare de cor. 1800. Astfel numărul stipendiștilor e de 132, cari primesc suma de cor. 31.084. Clasificați după studii sânt: 35 juristi, 4 mediciști, 5 tehnici, 1 montanist, 77 gimnasiști, 2 cadeți, 4 pedagogi, 1 comerciant și 3 fete (dintre cari 1 frecventează școala de industrie.)

Retragerea unui distins profesor. Dl *Michail Străjan*, originar din Tūr de lângă Blaș, un vechiu și escelent profesor al liceului din Craiove, care s'a distins și pe terenul literar ca autor de lucrări didactice, regulându-și drepturile la pensiuine, în 1 septembrie s'a retras de pe cariera de profesor. Cu ocasiunea despărțirii sale, colegii sei i-au oferit un banchet, unde i s'a făcut elogiul bine meritate, la cari ne însoțim și noi din toată inima.

Adunarea de învățatori în Oradea-mare. Adunarea generală a reuniunii învățătorilor de sub jurisdicțiunea consistoriului gr. or. român orădan, s'a ținut în Oradea-mare marți în 7 octombrie st. n. sub presiul dlui adv. Nicolae Zigre. Au fost de față cam 130 de învățatori. Momentul principal al adunării a fost modificarea unor paragrafi din statute excepționale de guvern și votarea definitivă a proiectului de statute. Unele modificări, fiind mai mult stilare, s'a primit; nu s'a primit înse pretensiunea ministrului în care cere ca: inspectorului regese de școale să i se comunice timpul și locul când se țin ședințele de comitet și să i se dea și o copie a protocolului. S'a luat măsurile trebuincioase pentru înființarea unei biblioteci, de oare ce biblioteca actuală constă din 4 opuri, în privința aceasta s'a decis a se face apel la autori pentru donațiuni, iar din fondul reuniunii s'a votat suma de 50 cor. pentru procurarea de cărți și foi. Avererea este de 650 cor. elocăți la „Bihoreana“ în Oradea-mare și „Victoria“ în Arad.

Reuniunea învățătorilor gr. cat. Mariana din vicariatul Rodnei și protopopiatele Bistriței și Budacului român își va ținea adunarea generală în comuna Monor în sala școlii confesionale gr. cat. la 12 octombrie n. sub presiul dlui președinte Gerasim Domide, secretar dl Clement Grivase.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Teodor Burdan* avocat în Bo-roșineu și dșoara *Florica Giorogariu* s'au cununat la 5 octombrie în Sinitea, comitatul Arad. — Dl dr. *Emil Pușcariu*, profesor la universitatea din Iași, s'a cununat cu dșoara *Elena Densușianu*, fiica repositului Aron Densușianu, la București, în 19 septembrie v. — Dl *Iuliu Moldovan*, controlor la contabilitatea ministerială în Buda-pesta, s'a cununat cu dșoara *Lucreția Rațiu*, la 4 octombrie, în biserica gr. cat. din Teiuș. — Dl *Ioan Balea* și dșoara *Elena Tișca* s'au cununat în 5 octombrie n. în Moeciul-de-sus. — Dl *Valeriu Cosma*, ales preot pentru parochia Iacobenii, s'a cununat cu dșoara *Eugenia Manovică*, în 15/28 septembrie, în Retișdorf.

Un nou jude de tabiă. Dl dr. *Ioan Jurca*, judecător la tribunalul din Caransebeș, a fost numit judecător la tabla regească (curtea de apel) din Timișoara.

Inaugurarea Casei Naționale din Arad. Aflăm din „Tribuna Poporului“, că zidirea Casei Naționale din Arad, fiind deplin terminată, duminică viitoare, 12 l. c., după miezăzi la 2 ore se va inaugura. Deschiderea se va face cu festivitate, la care vor lua parte Români din toate clasele societății. Întâiu se va sfinți zidirea, apoi orchestra seminarială va cânta mai multe piese. Apoi va începe petrecerea poporului, pentru care s'a făcut aceasta casă.

La esamenle voluntarilor ținute în Oradea- mare dintre voluntarii de la reg. de inf. 33 din Arad au fost respinși 16 ênși și numai 32 au făcut esamenul cu succes. Șease din cei 16 vor servi și al 2-lea an. Români au reușit toți. Primul între voluntarii reg. 33 a reușit *George Telescu*, al 2-lea *Aurel Chelnician*, al 4-lea *Sever Barbura*, iar *Moisa Curtuț*, *Eugen Feier*, *Iustin Petruț* și *Alesandru Caracioni* deasemenea au obținut note bune. Tinerul *G. Telescu* ducând la Arad nota cea mai bună, a mai dus și o laudă pentru regiment, dsa a obținut adecă nota cea mai bună dintre toți voluntarii diviziei compusă din regimentele de infanterie 33 din Arad, 37 din Oradea, 10 din Ciaba, 16 din Seghedin și 39 din Dobrițin. Voluntarul *G. Telescu* e fiul domnului protopop *George Telescu* din Arad. Voluntarii din Arad au făcut fală soldatului român.

Congresul internațional studențesc al reuniunii Corda Fratres neputându-se ține în Budapesta, s'a întrunit în Veneția, la 1 octombrie. La acest congres România a fost reprezentată prin un mare număr de studenți, cari au fost foarte bine primiți. În contra protestelor studenților maghiari, dl *Ioan Scurtu* s'a confirmat în drepturile sale de președinte al secțiunii române.

Visita studenților italieni în România. De la congresul internațional studențesc, „Corda Fratres“, patruzeci-cinci de studenți italieni au plecat să viziteze România. Conform programei stabilite, studenții italieni au fost primiți mercuri în București la gara de Nord de către studenți și seara li s'a oferit de comitetul „Uniunii“ studențesci o masă. Joi o recepțiune la palatul fundațiunei Carol. După dejun mare festival la Ateneu. Fondarea Ligei Italo-Române și aședarea pietrei comemorative. Seara banchet. Vineri dimineața visite la monumentele și diferitele instituțiuni. La prânz banchet. La orele 5

plimblări cu trăsurile la șosea. Seara reprezentație teatrală în onoarea studenților italieni. Sâmbătă dimineata plecarea spre Constanța, unde va avea loc un banchet. La orele 4 vor pleca la Cernavoda spre visitarea podului pe Dunăre. Apoi se vor imbarca pe vaporul „Orientul“ și vor porni spre Brăila. Seara se va da pe bordul vaporului un banchet de către guvern. Duminecă la orele 8 dimineata vor sosi la Brăila, unde, după ce vor vizita orașul, li se va oferi un banchet de comuna Brăila. În aceeaș seară vor sosi la București. De la gara de Nord studenții vor fi conduși la Bragadir, unde li se va oferi un banchet de „Uniune“. Luni dimineata vor pleca la Curtea de Argeș, unde, după ce vor vizita orașul, li se va da un banchet de „Liga Culturală“. Seara se vor reintoarce în București, iar marți dimineata vor pleca la Sinaia, apoi d'aci se vor reintoarce în Italia.

† **Dionisiu Poynár** de Király-Darócz, jude la tabla regească din Oradea-mare, a încetat din viață la 5 l. c. în etate de 58 ani. Reposatul, înrudit cu marele Mecenat *Emanuil Gozdu*, a făcut parte și din reprezentanța fundațiunii aceuia; iar după soție, care a murit de vr'o opt ani, a fost cumnat cu repositatul *Szilágyi Dezsó*, fost ministru de justiție și în urmă președinte al camerei deputaților. Îl jelese opt prunci, precum și surorile și frații. În mormântarea s'a făcut în 7 l. c., cu mare solenitate, pontificând Pr. Cuv. Sa vicarul episcopesc și alesul episcop *Vasilie Mangra*, asistând protopresterul *Toma Păcala* și alți cinci preoți. Cântările corale le-a esecutat un cor improvisat al tinerimei sub conducerea învățătorului *Nicolau Firu*. La înmormântare au fost de față, afară de Români, președinții tablei regești cu toți judecătorii, procuratura regească, membrii tribunalului și ale judecătorilor cercuale, un număr mare de адвоаți și alți stimatori. Fie-i țerina ușoară!

Au murit: *Renumitul compositor Ivanovică*, autorul valsului „Valurile Dunării“, inspectorul musicelor militare din România, la București în 16/29 septembrie. — *Mihail Novák de Hunyad*, vice-colonol în pensiune, în Hațeg, la 3 octombrie, în etate de 64 ani. — *Carolina Szabó*, soția dlui *Dionisiu Pășcutiș*, advocat, în Budapesta, la 26 septembrie în etate de 64 ani.

Călimdarul săptămânei.

Dom. 2-a Ev. 1 dela Luca cap 6. gl. 1. v. 5. Soarele răsare 6 o. 15 m. dim. — Apune 5 o. 18 m. p. m.			
Diua sêpt.	Călimdarul vechi		Călimd. nou
Duminecă	29	C. p. Ciriac	12 Maximilian
Luni	30	M. Gregoriu	13 Eduard
Marți	1	S. apost. Ananie	14 Galustus
Mercuri	2	S. Cipr. și Eustin	15 Teresia
Joi	3	S. m. Dionesie	16 Gal apots.
Vineri	4	S. pâr. Ieroteu	17 Hedvig
Sâmbătă	5	S. m. Catarina	18 † Sf. Ev. Luca

Avis abonanților noștri. Treiluniul iulie-septembrie se încheie cu numărul acesta. Rugăm pe toți acela ale căror abonamente espiră, să le înnoiască de timpuriu, ca să nu se întrerupă expediția revistei la adresa lor, căci abonamentele se plătesc înainte.

Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296b.)

VERZEICHNISS
aller 55.000 Gewinne.
 Der grösste Gewinn im glücklichsten Falle
1.000.000 Kronen.
 Speziell sind die Gewinne wie folgt eingetheilt:

	Kronen
1 Prämia mit	600000
1 Gew. i	400000
1 " "	200000
2 " "	100000
1 " "	90000
2 " "	80000
1 " "	70000
2 " "	60000
1 " "	50000
1 " "	40000
3 " "	30000
3 " "	25000
5 " "	20000
5 " "	15000
36 " "	10000
67 " "	5000
3 " "	3000
437 " "	2000
503 " "	1000
1528 " "	500
140 " "	300
34450 " "	200
4850 " "	170
4850 " "	130
100 " "	100
4350 " "	80
3350 " "	40
55.000 Gew. u. Pr. im Betrage	14.459.000

Sämtliche Gewinne werden in ca. 5 Monaten gezogen und sind in Baar zahlbar.

Noroc deosebit la

TÖRÖK.

Mulți, mulți au devenit prin noi fericiți!
 Mai bine de noue milioane coroane au câștigat la noi onorații noștri mușterii.

Cea mai cu sorți loterie din întreaga lume este loteria noastră de clase priv. reg. ung., care se reincepe în curând din nou. Din

110.000 losuri se sortese **55.000**

cu câștiguri în bani, va să zică jumătate câștigă din losurile emise, conform listei alăturate a câștigurilor.

Cu totul se sortește suma enormă de

patrusprezece milioane 459,000 coroane

în restimp de numai 5 luni. Întreaga întreprindere stă sub controlul statului,

Prețul losului original pentru clasa I face conform planului:

- Pentru o optime (1/8) fl. — 75 sau coroane 1.50
- " " pătrime (1/4) " 1.50 " " 3.—
- " " jumătate (1/2) " 3.— " " 6.—
- " un întreg (1/1) " 6.— " " 12.—

și se trimite pe lângă rambursă sau trimiterea înainte a prețului. Planuri oficiale gratuit. Comande pentru losuri originale rugăm a trimite până în

19 octombrie n. a. c.

cu încredere și direct la adresa noastră.

A. Török & Co.

Casă de bancă

BUDAPESTA.

(Cea mai mare vânzare în detalii din Ungaria pentru loterie de clase.

Secțiunile loteriei de clase ale colecturii noastre principale sânt:

- Centrala: Theresienring 46/a.
- 1. Sucursală: Waitznerring 4.
- 2. Sucursală: Museumring 11.
- 3. Sucursală: Elisabethring 54.

(1-6)

Scrisoare de comandă (de tăiat)

Dlul **Török & Co.,** Budapesta.

Ve rog să-mi trimiteți _____ los original clasa I a loteriei ung. reg. priv. de clase, dimpreună cu un plan oficial.
 Suma în coroane _____ (a se încasă prin rambursă) Rog a șterge ce
 (urmează cu mandat postal) / nu convine.

Adresa precisă